

Skupština Crne Gore
Parlamentarna budžetska kancelarija

Vodič kroz Budžet Crne Gore za 2024. godinu

U ovoj pojednostavljenoj vizuelnoj publikaciji, Parlamentarna budžetska kancelarija, predstavila je Zakon o Budžetu Crne Gore za 2024. godinu ("Službeni list Crne Gore", br. 124/23)

S obzirom na to da je namijenjena široj javnosti, trudili smo se da objašnjenja budu što jednostavnije formulisana radi lakšeg razumijevanja, a naročito onim korisnicima kojima ekonomska terminologija nije bliska.

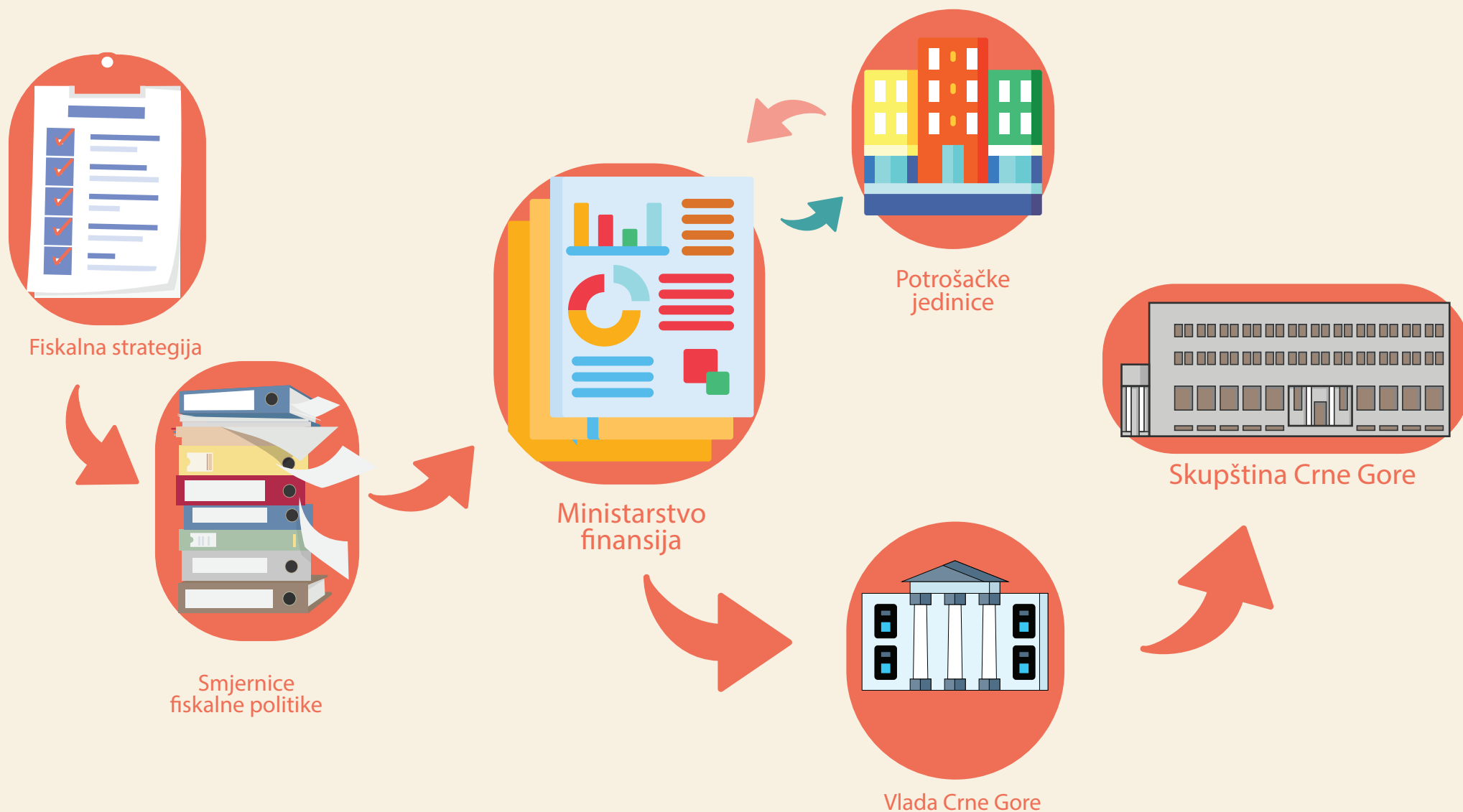
U ovom prikazu predočene su osnovne stavke Budžeta za 2024. godinu, po budžetskim klasifikacijama.

Sadržaj:

Šta je budžet.....	1
Priprema i planiranje budžeta.....	2
Srednjoročno planiranje.....	3
Godišnje planiranje.....	4
Budžet za 2024. godinu.....	5
Deficit budžeta Crne Gore	6
Prihodi.....	7
Izdaci.....	8
Nedostajuća sredstva i zaduživanje.....	9
Javni dug Crne Gore.....	10
Programski budžet.....	11
Rodno odgovorno budžetiranje.....	12
Rodno odgovorno budžetiranje - programski budžet.....	13
Pojmovnik.....	14

Priprema i planiranje budžeta

Budžet se planira **srednjoročno** i na **godišnjem** nivou:

Srednjoročno planiranje

Fiskalna strategija

- Fiskalna strategija predstavlja krovni dokument za vođenje fiskalne politike
- Priprema je Vlada za period trajanja svog mandata
- Usvaja je Skupština Crne Gore

Limiti za potrošačke jedinice

Izdaci za PIO i drugi izdaci za socijalnu zaštitu

Makroekonomski i fiskalni pokazatelji

Srednjoročni strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike

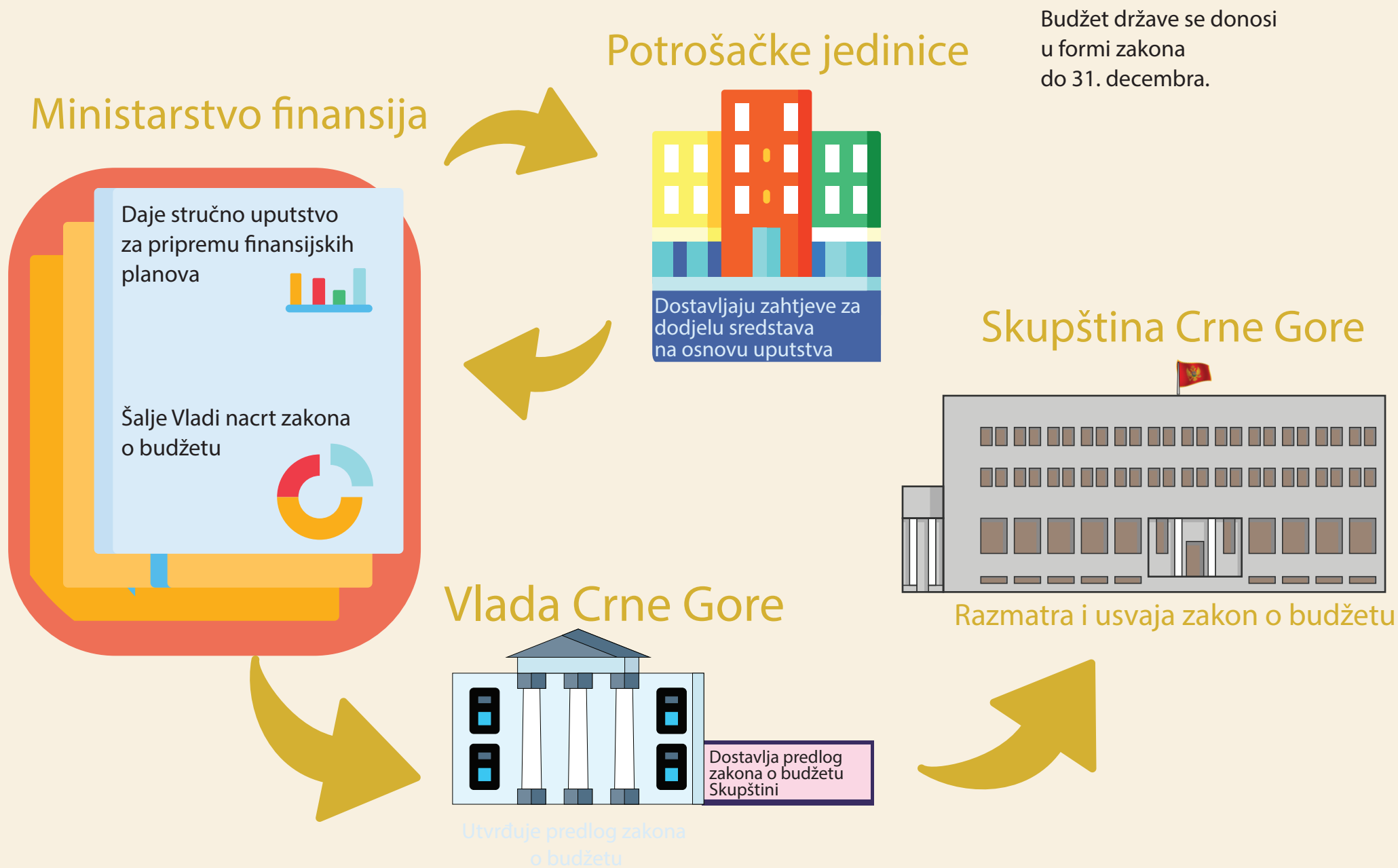
Nivoi bruto zarada i ostalih ličnih primanja

Smjernice fiskalne politike

donosi Vlada na godišnjem nivou za period od tri godine

Srednjoročno planiranje podrazumijeva donošenje fiskalne strategije i smjernica!

Godišnje planiranje

Šta je budžet

Budžet predstavlja finansijski plan javnih prihoda (primitaka) i rashoda (izdataka) u toku godine.

Ekonomska politika je dio državne politike kojom se definiše odnos države prema ekonomiji.

Ona podrazumijeva skup mjera koje preduzima vlada kako bi ostvarila ekonomske ciljeve kao što su: ekonomski rast, stabilnost cijena, ravnoteža budžeta i slično.

Fiskalna politika je ekonomska politika koja preko svojih instrumenata utiče na javne prihode i javne rashode.

Prilikom planiranja budžeta naročito treba obratiti pažnju na značajne indikatore za planiranje prihoda:

INFLACIJA

pokazatelj rasta cijena

REALNA STOPA RASTA BDP-a

pokazatelj privrednog rasta u državi

BRUTO DOMAĆI PROIZVOD

vrijednost ukupne proizvodnje roba i usluga u državi

LIČNA POTROŠNJA

pokazatelj potrošnje domaćinstava za robe i usluge

INVESTICIJE

ulaganja u dobra koja se koriste tokom dužeg perioda

Budžet se donosi i važi za fiskalnu godinu za koju je donesen.

(fiskalna godina je kalendarska godina)

Budžet za 2024. god

iznosi:

3,48 milijarde eura

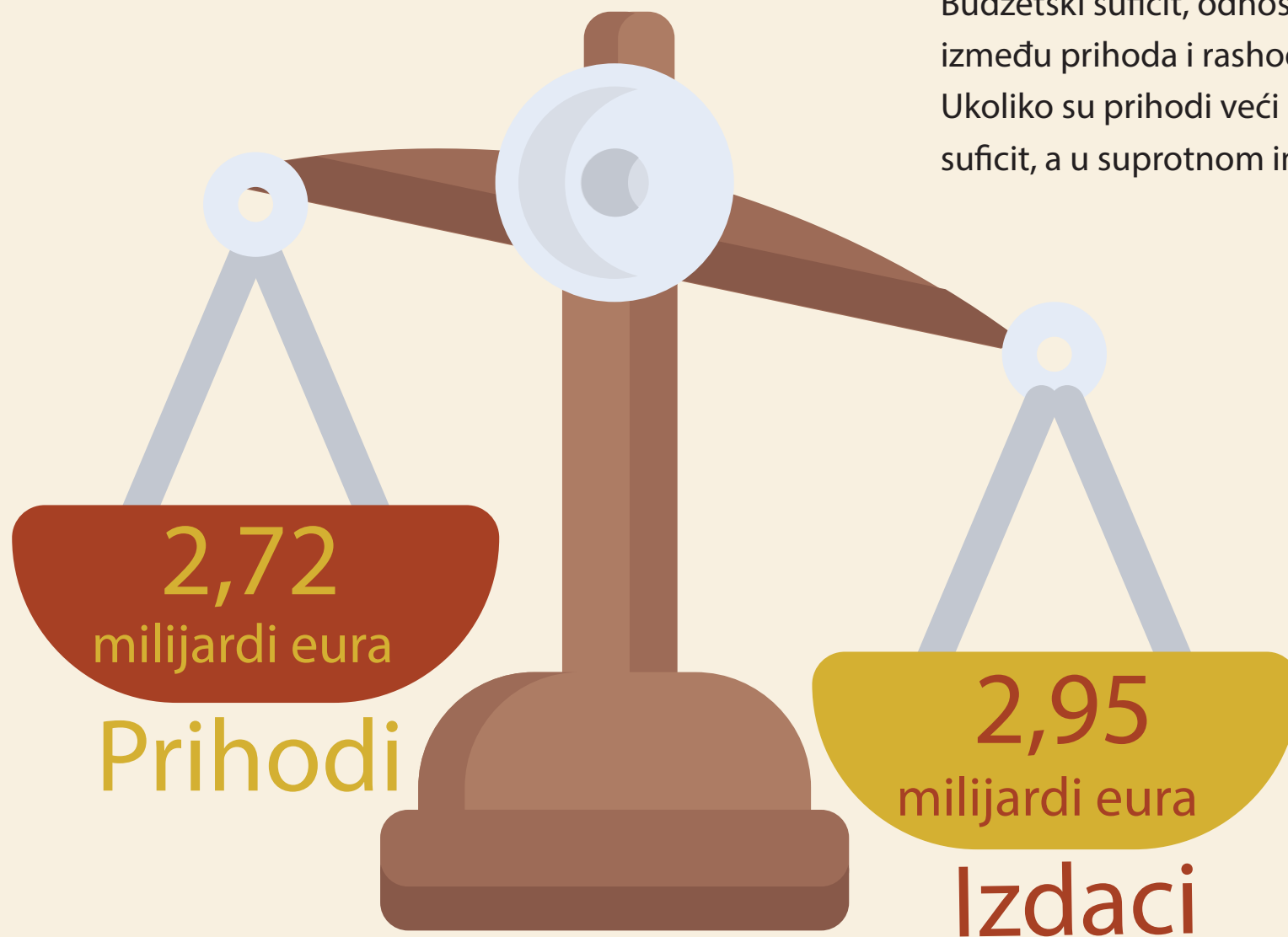
i raspoređuje se na:

Deficit: izdaci budžeta viši su od prihoda

Budžetski suficit, odnosno deficit predstavlja razliku između prihoda i rashoda budžeta.

Ukoliko su prihodi veći od izdataka, imamo budžetski suficit, a u suprotnom imamo budžetski deficit.

Kada se obračunava budžetski suficit, odnosno deficit, po međunarodnim standardima vrše se određene korekcije na strani prihoda i izdataka, što je detaljno precizirano zakonom.

Deficit: 235,61 miliona eura (3,35%BDP-a)

Prihodi

Prihodi budžeta predstavljaju sredstva koja država prikuplja kako bi mogla da finansira aktivnosti koje obavlja i čine ih:

Porezi

69%

Doprinosi

22%

Ostalo

9%

Porez na dohodak fizičkih lica
Porez na dobit pravnih lica
Porez na imovinu
Porez na dodatu vrijednost
Akcize
Porez na međunarodnu
trgovinu i transakcije
Ostali porezi

1,88
milijarda eura

Penzijsko i invalidsko osiguranje
Zdravstveno osiguranje
Osiguranje od nezaposlenosti
Ostalo

605,3
miliona eura

Takse
Naknade
Ostali prihodi
Primici od otplate kredita
Donacije i transferi

228,3
miliona eura

Izdaci

Izdaci predstavljaju sredstva koja država planira da potroši za aktivnosti koje obavlja.

Nedostajuća sredstva i zaduživanje

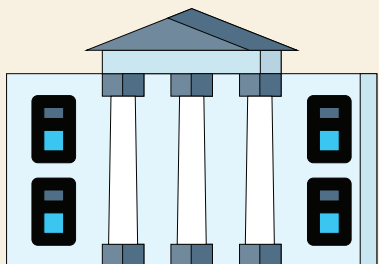
Nedostajuća sredstva za finansiranje budžeta država može da obezbijedi zaduživanjem ili prodajom svoje imovine. Takođe, jedan od načina je i smanjenje obima prava budžetskih korisnika.

Država se u 2024. godini može zadužiti do iznosa 650.000.000,00 eura za potrebe obezbjeđenja nedostajućih sredstava u 2024. godini. Izuzetno, Država se može u 2024. godini zadužiti u iznosu do 500.000.000,00 eura za potrebe refinansiranja duga i stvaranja fiskalne rezerve za 2025. godinu.

- Zaduzivanje je preuzimanje finansijskih obaveza po osnovu kreditnih ugovora, emitovanja dužničkih hartija od vrijednosti i izdatih garancija.
- Država se u toku fiskalne godine može zaduživati do nivoa utvrđenog godišnjim zakonom o budžetu države.
- Skupština Crne Gore odlučuje o zaduživanju Crne Gore.

Država se u 2024. godini, može zadužiti za finansiranje projekata, kroz kreditne aranžmane, u iznosu do 933,87 miliona eura.

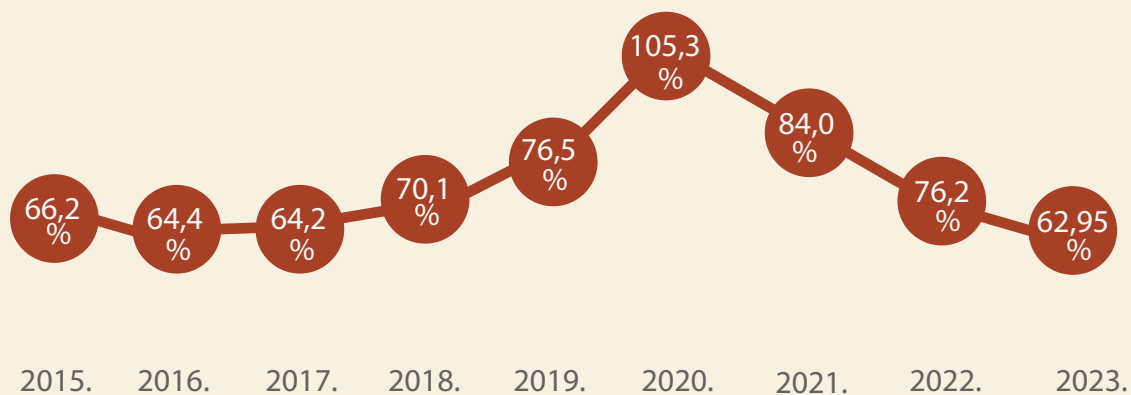
Vlada će u 2024. godini izdati garancije u ukupnom iznosu do 139,0 miliona eura.

Javni dug Crne Gore

Zaduživanjem države nastaje javni dug.

Javni dug je dug centralnog i lokalnog nivoa, odnosno opšteg nivoa države.

Iznos javnog duga predstavljen je u procentima BDP-a:

Trend
javnog duga

62,9 % BDP-a

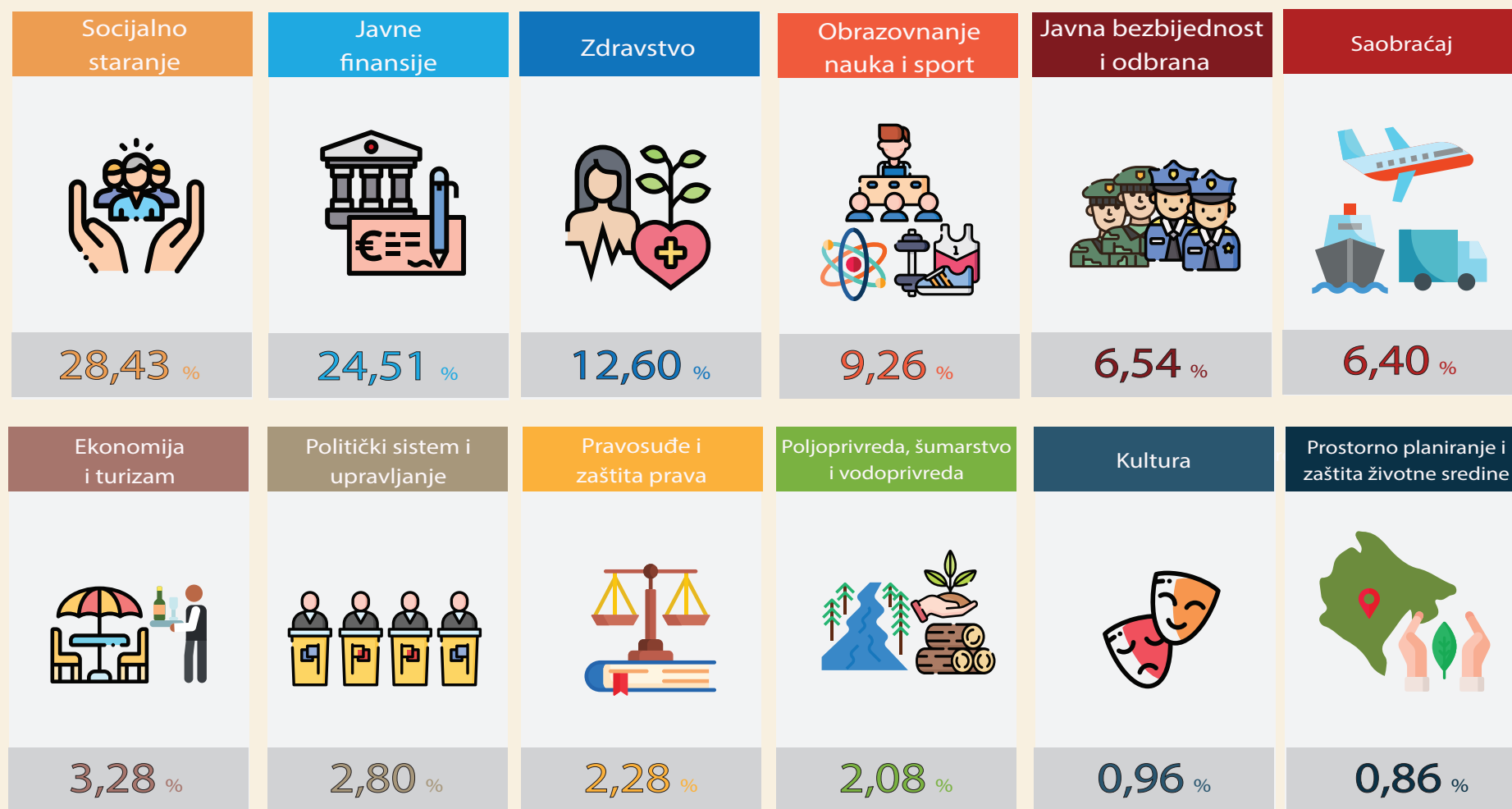
Projekcija za 2024.

projekcija preuzeta iz obrazloženja Predloga zakona o budžetu
Crne Gore za 2024.

Programski budžet

Jedan od načina prikazivanja budžetskih izdataka je prema programskoj klasifikaciji.

U okviru navedene klasifikacije, svi programi, potprogrami i aktivnosti koje sprovode budžetski korisnici (potrošačke jedinice), grupišu se u 12 glavnih programa, koji pokazuju za koje namjene se troši budžet:

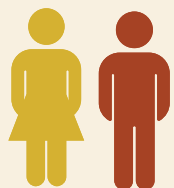

Rodno odgovorno budžetiranje

Rodno budžetiranje predstavlja uvođenje principa rodne ravnopravnosti u budžetske procese.

Ono podrazumijeva rodno zasnovanu procjenu budžeta, uključivanje rodnog aspekta u svim nivoima budžetskog procesa i preraspodjelu prihoda i rashoda u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti.

Rodno budžetiranje je strategija i proces sa dugoročnim ciljem postizanja ciljeva rodne ravnopravnosti.

9,59% ukupnog budžeta za 2024. je naznačeno kao rodno osjetljivo

tekućeg budžeta za 2024. je naznačeno kao rodno osjetljivo

28,89%

Rodno odgovorno budžetiranje - programski budžet

U nastavku su prikazani udjeli iznosa glavnog programa uz koje je naznačena rodna osjetljivost u Budžetu za 2024. godinu:

Kultura	Javna bezbjednost i odbrana	Socijalno staranje	Politički sistem i upravljanje	Ekonomija i turizam	Pravosuđe i zaštita prava
37,59%	24,27%	22,48%	13,71%	5,73%	5,45%
Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	Javne finansije	Obrazovanje, nauka i sport	Zdravstvo	Saobraćaj	Prostorno planiranje i zaštita životne sredine
4,19%	1,57%	1,14%	0,20%	0,00%	0,00%

Pojmovnik

- BDP, bruto domaći proizvod predstavlja ukupnu vrijednost proizvedenih roba i usluga u jednoj državi tokom određenog perioda. Stopa rasta bruto domaćeg proizvoda pokazuje promjenu BDP-a tokom vremena, i izražava se u procentima. Ova stopa može biti nominalna ili realna, koja isključuje uticaj promjena cijena. Najznačajniji pokazatelj privrednog rasta u državi realna stopa rasta BDP-a. Ukoliko se povećava u određenom periodu, riječ je o privrednom rastu, a ako se smanjuje, onda se govori o padu privredne aktivnosti.
- Hartije od vrijednosti predstavljaju pisanu ispravu koja sadrži obavezu izdavaoca hartije od vrijednosti da će zakonitom imaocu hartije od vrijednosti ispuniti obavezu zabilježenu u toj ispravi.
- Porezi su najznačajniji prihodi i predstavljaju instrument preraspodjele imovine, koje država oduzima od fizičkih i pravnih lica, metodom prisile.
- Doprinosi su vrsta javnih prihoda koja je namijenjena zaštiti članova društva usljed smanjenja njihove ekonomske snage, bolesti, starosti, invaliditeta i sl. Obavezno socijalno osiguranje plaćaju svi zaposleni građani kroz dio bruto zarade. Ono je dominantan vid socijalnog osiguranja u Crnoj Gori.
- Takse su javni prihodi koji predstavljaju novčane naknade za usluge koje državni organi i ustanove, u okviru svojih ovlašćenja, čine, na zahtjev fizičkih i pravnih lica.
- Naknade predstavljaju vrstu javnih prihoda, čija je pojava motivisana, prije svega, potrebom rješavanja određenih ekonomskih, urbanih, ekoloških i drugih nefiskalnih ciljeva.
- Donacije i transferi kao primici budžeta predstavljaju bespovratna primanja.
- Tekući izdaci odnose se na: bruto zarade, ostala lična primanja, rashode za materijal, rashode za usluge, rashode za tekuće održavanje, kamate, rentu, subvencije i ostale izdatke.
- Transferi za socijalnu zaštitu su izdaci koji imaju za cilj sprečavanje i otklanjanje socijalne ugroženosti pojedinaca, porodica ili određenih kategorija stanovništva. Odnose se na prava iz oblasti socijalne zaštite, sredstva za tehnološke viškove, prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja i ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite.
- Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru su izdaci koji se odnose na plaćanja bez odgovarajućeg činjenja protivusluge, a koja su vezana za transakcije između učesnika u javnoj potrošnji, nosilaca javne potrošnje, nevladinog sektora i pojedinaca, pod uslovom da nemaju komercijalni karakter. To su: transferi za zdravstvenu zaštitu, obrazovanju, institucijama kulture i sporta, nevladinim organizacijama, političkim partijama, strankama i udruženjima itd.
- Kapitalni izdaci su izdaci koji se odnose na infrastrukturu opšeg značaja, lokalnu infrastrukturu, građevinske objekte, uređenje zemljišta, opremu, investiciono održavanje itd.
- Državna garancija je instrument kojim država garantuje da će obaveza za koju daje garanciju biti izmirena. Ukoliko dužnik za koga je država garantovala ne ispuni obavezu, garancija se aktivira i obaveza se ispunjava isplatom novca iz budžeta države.

Broj 03/2024

Klas. br: 00-51-6/24-03

Datum: mart 2024. godine

Pripremila: Parlamentarna budžetska kancelarija

Parlamentarna budžetska kancelarija Skupštine Crne Gore, prilikom izrade istraživačkih radova, koristi se javno dostupnim podacima i podacima iz baza ograničenog pristupa, strogo vodeći računa o kredibilnosti izvora. Kancelarija ulaže sve razumne napore da informacije sadržane u istraživačkom radu budu tačne i potpune, ali ne snosi odgovornost za eventualnu netačnost i nepotpunost istih. Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore.

Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.